

Attagenus smirnovi (Zhantiev, 1973) aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Dermestidae)

Willy Troukens

Samenvatting. *A. smirnovi* is een Dermestidae van Oost-Afrikaanse origine. In Europa werd dit spektorretje voor het eerst gevangen in Rusland in 1961. Sindsdien bereikte de soort ook de Oost-Europese landen en nog later zowat alle Europese landen ten noorden van de Alpen. In België werd *A. smirnovi* vanaf 2006 waargenomen in twee lokaliteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Europa leeft dit kevertje uitsluitend in verwarmde gebouwen, rusthuizen en musea waar de larven zich voeden met producten van dierlijke oorsprong bestaande uit keratine zoals huiden, haar en veren.

Abstract. *A. smirnovi* is an indigenous dermestid in East Africa. In Europe this skin beetle was recorded for the first time in Russia in 1961. Since then the species spread to Eastern European countries and later on to most European countries north of the Alps. In Belgium *A. smirnovi* was discovered from 2006 on two localities in the Brussels Capital Region. In Europe this little beetle lives in buildings, homes and museums where the larvae eat products of animal origin consisting of keratin-like skin, hair and feathers.

Résumé. *A. smirnovi* est un Dermestidae d'origine est-africaine. En Europe ce coléoptère fût d'abord trouvé en Russie en 1961. Depuis lors, l'espèce s'est propagé dans les pays de l'Europe de l'Est, et ensuite dans la plupart des pays européens au nord des Alpes. En Belgique l'espèce a été observé à partir de 2006 dans deux localités de la Région de Bruxelles-Capitale. En Europe ce petit coléoptère vit dans des bâtiments, des maisons, et des musées où les larves se nourrissent avec des produits animaux à base de kératine: peaux, poils, et plumes.

Key words: Coleoptera – Dermestidae – *Attagenus smirnovi* – faunistics – Belgium.
Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. willy.troukens@gmail.com

Inleiding

Men hoeft niet altijd naar verre landen te reizen om op jacht te gaan naar exotische insecten. Dikwijls vindt men ze gewoon in eigen tuin of woning. Het zijn soorten die Europa meestal bereikten als verstekeling via internationale transporten van eetwaren en goederen. Ze staan bekend als adventieven, invasieven, expansieven of exoten. Heel wat van deze nieuwkomers hebben zich hier blijvend gevestigd en richten vaak economische schade aan. De Europese lijst van exoten wordt elk jaar langer. Iedereen kent beslist enkele voorbeelden zoals de coloradokever, *Leptinotarsa decemlineata* (Say, 1824) (Coleoptera: Chrysomelidae) en het Aziatisch lieveheersbeestje, *Harmonia axyridis* (Pallas, 1773) (Coleoptera: Coccinellidae). Naast deze twee soorten noteerde ik sinds 1990 ook nog de volgende soorten aan de westrand van Brussel:

Soort	Taxonomie
<i>Cacyreus marshalli</i> Buttler, 1898 geraniumblauwtje	Lepidoptera: Lycaenidae
<i>Cydalima perspectalis</i> (Walker, 1859) buxusmot	Lepidoptera: Crambidae
<i>Cameraria ohridella</i> Deschka & Dimic, 1986 paardenkastanjeemot	Lepidoptera: Gracillariidae
<i>Litargus balteatus</i> (LeConte, 1856)	Coleoptera: Mycetophagidae
<i>Cartodere bifasciata</i> (Reitter, 1877)	Coleoptera: Latridiidae
<i>Anthrenus australis</i> (Hope, 1843)	Coleoptera: Dermestidae
<i>Leptoglossum occidentale</i> Heideman, 1910 (bladpootrandwants)	Hemiptera: Coreida

Alle genoemde soorten zijn afkomstig van continenten buiten Europa en deze lijst is ver van volledig.

Op 02.xi.2012 ontdekte ik binnenshuis op een vensterbank voor het eerst een bruin, onopvallend spektorretje met de vreemde naam, *Attagenus smirnovi* (Zhantiev, 1973). Ook weer een exoot. In dit artikel wordt deze interessante nieuwkomer nader besproken. De gebruikte afkortingen zijn HGB: Hoofdstedelijk Gewest Brussel, NL: Nederland en KBIN: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Beschrijving van *A. smirnovi* (fig. 1 – 2)

A. smirnovi is een lang-ovaal spektorretje van 3–5,5 mm groot. De kop en het halsschild zijn donkerbruin tot zwart. Midden op de kop, tussen de ogen, bevindt zich een klein enkelvoudig oog (ocellus). De elfledige, bruingele voelsprietten eindigen op een drieledige knots. Bij het ♂ is het laatste sprietlid opvallend lang, sabelvormig, en langer dan de twee voorgaande sprietleden samen. De dekschilden zijn roodbruin tot geel en bedekt met korte, gele, aanliggende haartje.

De slanke, alerte larven kunnen tot 8 mm lang worden. Achter de kop zitten elf zwart-en-lichtbruin geringde segmenten waartussen lange, fijne, opstaande borstelharen staan. Aan het laatste segment heeft de larve een haarpenseel dat als een waaier kan uitgespreid worden (Forster z.j.: 209).

Levenswijze

Omwille van zijn Afrikaanse herkomst spreekt het voor zich dat *A. smirnovi* zich het best thuisvoelt in een warm milieu. In Europa wordt dit spektorretje daarom uitsluitend aangetroffen in verwarmde gebouwen. Het

wijfje legt dertig à zeventig eitjes in reten en spleten, vooral nabij voedselbronnen zoals wollen tapijten, zijde, pelzen en leder (Hansen *et al.* 2012). Hieruit sluipen na tien à veertien dagen de larven. Afhankelijk van de temperatuur, de luchtvochtigheid en het voedselaanbod duurt het larvestadium vier tot twaalf maanden.

De larven zijn erg lichtschuw en leiden een verborgen leven. Uit eigen onderzoek bleek dat de larven vlot keratine verteren. De larven ontwikkelden zich tot volwaardige imago's met een eenzijdig dieet van fazantenveren, konijnenhaar of zelfs menselijk hoofdhaar. Na hun twaalfde vervelling volgt het popstadium. Dit is bijzonder kort: na acht à dertien dagen verschijnen de imago's. Hun levensduur bedraagt ongeveer twintig dagen (Hansen *et al.* 2012). In tegenstelling tot de larven worden de imago's aangetrokken door het daglicht. Dit verklaart waarom de kevers meestal in gebouwen ontdekt worden op vensterbanken. Volgens Bruge (2008: 29–39) zouden de imago's zich niet meer voeden. Dit lijkt me onwaarschijnlijk. Heel wat volwassen Dermestidae worden immers gevonden op bloemen waar ze stuifmeel vreten. Voor de imago's van *A. smirnovi*, die binnenshuis leven, is dit soort voedsel onbereikbaar.

Verspreiding

In Oost-Afrika (Kenya en Ethiopië) is *A. smirnovi* inheems. De kever leeft er in vogelnesten, in slaapplaatsen van vleermuizen en in de buurt van mensen in schuren en opslagplaatsen (Bruge 2008: 29–34). Buiten Afrika werd de soort voor het eerst ontdekt in 1961 in Rusland (Moskou) waar R. D. Zhantiev (1973: 282–284) de kever in 1973 wetenschappelijk beschreef als nieuwe soort. Door handelstransporten verspreidde *A. smirnovi* zich daarna verder over Oost- en Noord-Europa maar de soort kon zich nog niet vestigen in het Middellands Zeegebied en de Balkan (Hansen *et al.* 2012: 22–27). In 1978 werd *A. smirnovi* in Groot-Brittannië ontdekt in de buurt van Londen (Peacock 1979: 131–136). Daar geraakte hij al vlug bekend als “vodka-beetle”: een knipoog naar het bekende wodka-merk. *A. smirnovi* bereikte ook al IJsland. Ólafsson (2017: 1) meldt hem voor het eerst in de hoofdstad Reykjavik in 1992 en daarna nog in twaalf andere lokaliteiten van het eiland. Op dit ogenblik is *A. smirnovi* al gemeld in de volgende Europese landen: België, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Finland, Letland, Litouwen, Noorwegen, Polen, Slowakije, Tsjechië, Wit-Rusland, Zweden en Zwitserland. Hij ontbreekt voorlopig nog in Nederland, het Groothertogdom Luxemburg en Ierland (Hansen *et al.* 2012: 22–27; Lillig 2008: 52).

A. smirnovi in België

A. smirnovi werd in België voor het eerst opgemerkt in februari 2006 te Schaarbeek (HGB) door Hubert Bruge (2008: 29–34). Dit gebeurde in een flat waar het spektorretje op een trui neerstreek en prompt werd plat-geklopt. Op 18.iii.2006 volgde in dezelfde woning een tweede vondst. Deze kever, een ♂, zat op een tafel in een werkkamer. Van juli tot december 2006 noteerde Bruge

Fig. 1. *Attagenus smirnovi* (Zhantiev, 1973), A. ♂, Anderlecht (HGB), 22.i.2019, leg. Willy Troukens. © David Ignace. B. ♀, Anderlecht (HGB), 07.iii.2018, leg. Willy Troukens. © Camille Locatelli.

Fig. 2. *Attagenus smirnovi* (Zhantiev, 1973), larve, Anderlecht (HGB), 12.vi.2018, leg. Willy Troukens © Camille Locatelli.

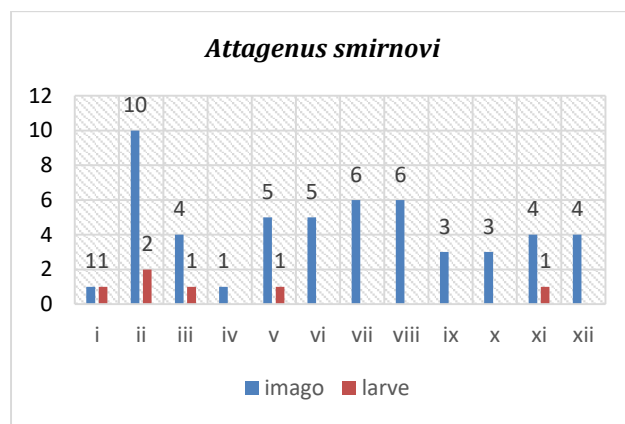

Fig. 3. Staafdiagram activiteitsperiode van *Attagenus smirnovi* (Zhantiev, 1973) aan de hand van 52 datagegevens, blauw = imago's en rood = larven.

Fig. 3. Bar graph of the activity period of *Attagenus smirnovi* (Zhantiev, 1973) based on 52 data records, blue = adults and red = larvae.

nog zes ♂, telkens op een vensterbank. Na wat speurwerk bleek dat de kevers zich ontwikkeld hadden in een tapijt van een benedenbuur. Sinds deze vaststelling controleerde Bruge regelmatig zijn eigen tapijten. Hij ontdekte een larve op 16.iii.2007 en een larve op 04.ii.2008. Door de larven uit te kweken bekwam hij twee ♂, respectievelijk op 11.v.2007 en op 19.iv.2008. Het besmette tapijt van de buurman was vermoedelijk afkomstig uit Scandinavië. De geschiedenis van Hubert Bruge herhaalde zich enkele jaren later te Anderlecht (HGB). Het begon op 02.xi.2012 met de vangst van een ♀

op een vensterbank. Daarna werd *A. smirnovi* in dezelfde woning regelmatig opgemerkt; tot 2017 alleen imago's; vanaf 2018 ook af en toe een larve. Tapijten en textiel werden grondig onderzocht maar er werd geen besmettingshaard gevonden. Net als in Schaarbeek zou de besmettingshaard elders in het flatgebouw kunnen liggen. Een andere mogelijkheid voor het voorkomen van *A. smirnovi* is de aanwezigheid van twee dwergkonijnen in de woning. In verborgen stofpluisjes zit immers ook wel wat konijnenhaar verweven. Uit een eigen experiment is gebleken dat de larven zich probleemloos kunnen ontwikkelen met konijnenhaar als enige voedselbron. In Anderlecht werden tot op heden 32 imago's en vier larven verzameld. Dankzij het regelmatig gebruik van de stofzuiger vormen zij gelukkig geen echt probleem.

Besluit

De twee vindplaatsen in HGB zijn tot nu toe de enige in België. Vermoedelijk komt *A. smirnovi* ook elders voor maar wordt de soort gewoon niet herkend. Vooral in

natuurhistorische musea moet scherp naar deze kleine kever uitgekeken worden. De larven kunnen er vrachtschade aanrichten aan organisch materiaal. In het Nationaal Museum van Denemarken is *A. smirnovi* nu al de meest algemene Dermestidae-soort die gevonden wordt in tentoongestelde stukken en in opslagruimten. Een gifvrije bestrijding is mogelijk door verhitting boven 34° C en bevriezing onder -14,4 °C, en dit gedurende 24 uur (Hansen *et al.* 2012: 22-27).

Dankwoord

Dit artikel kon geschreven worden dankzij de medewerking en de informatiebronnen, mij vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Bas Drost (Wadenrijen, NL), Alain Drumont (KBIN, Brussel), Stefan Kerkhof (KBIN, Brussel) en Hugo Raemdonck (Jette).

De bijzonder geslaagde foto's werden gemaakt door Camille Locatelli (KBIN, Brussel) en David Ignace (Courcelles).

Aan allen hartelijk dank!

Bibliografie

- Bruge H. 2008. *Attagenus smirnovi* Zhantiev, 1973 (Coleoptera: Dermestidae), B. sp. N. avec information originale sur la mode de nutrition des adultes. — *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **144**: 29–34.
- Forster W. z.j. *Thieme's Insektenboek. Handboek der entomologie voor natuurvrienden en verzamelaars*. — Thieme & Cie, Zutphen.
- Hansen L. S., Åkerlund M., Grøntoft T., Ryhl-Svendsen M., Schmidt A. L., Bergh K.-M. & Jensen K.-M. V. 2012. Future pest status of an insect pest in museums, *Attagenus smirnovi*: Distribution and food consumption in relation to climate change. — *Journal of Cultural Heritage* **13**: 22–27.
- Lillig M. 2008. Der Speckkäfer *Attagenus smirnovi* Zhantiev, 1973 und Asiatische Marienkäfer *Harmonia axyridis* (Pallas, 1773): zwei invasive Arten im Saarland (Coleoptera: Dermestidae et Coccinellidae). — *Delattinia* **34**: 51–64.
- Ólafsson E. 2017. Feldgaera (*Attagenus smirnovi*). — *Icelandic Institute of Natural History, Gardabaer, Iceland*.
- Peacock E. R. 1979. *Attagenus smirnovi* Zhantiev (Coleoptera: Dermestidae) a species new to Britain, with keys tot the adults and larvae of British *Attagenus*. — *Entomologist's Gazette* **30**(2): 131–136.
- Zhanthiev R. D. 1973. New and little known dermestids (Coleoptera) in the fauna of the USSR. — *Zoologicheskii Zhurnal* **52**: 282–284.